

פרשת וישלח | עלון מס' 55

'חובת ההשתדלות'

ה: וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לּוֹ וַיִּסְמָךְ אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מִקְּנֹת:

בפסוק זה נראה כי יעקב אכן פחד מעשו וכמו שרש"י כותב פחד שמא יהרג ולצורך כך יעקב פועל בשלושה מישורים דורון - **פִּי אָמַר אֶכְפְּרָה פְּנֵי בְּמִנְחָה הַהֲלַכְתָּ לְפָנַי** - הוא שולח משלוח ענק של מתנות בכדי לרצות את עשו שנית תפילה - **הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי נִרְא אֲנֹכִי אִתּוֹ פֶּן יָבֹוא וְהַפְּנִי אִם עַל בְּנֵים** נושא הוא תפילה לאלוקי מרום שיציל אותו ושלישית **מלחמה** - נערך הוא אף להילחם - **וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לּוֹ וַיִּסְמָךְ אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֵת הַצֹּאן וְאֵת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשָׁנֵי מִקְּנֹת** - הוא חוצה את המחנה לשנים בתקווה שאחד יישאר לפליטה...

יש להתבונן מדוע יעקב נערך לכל זאת, וכי לא הייתה לו אמונה בבורא עולם שיצילו, וכי לא היה לו ביטחון מוחלט בחסדי הבורא, מדוע לא הספיקה לו התפילה בלבד, והיה נצרך להיערך לשלושה דברים??? וכי אין זה חיסרון באמונה בבורא עולם להניח מבטחו במלחמה או בדורון??

והנראה מזה ללמוד לעניינינו - חלילה מלחשוב כי הבוטח בד' פטור מחובת ההשתדלות - להפך חלק מחובת הביטחון הינה להשתדל להתאמץ ולעשות והבדל בבד לבטוח בבורא עולם שסייע בעדו.. אך פטור בלא כלום ודאי שאין דבר כזה...

ספינת משמר החופים מסיימת סיבוב נוסף במימי הים התיכון לפני שקיעת החמה, סורקת היא אחר אנשים שאולי נסחפו, או חלילה לפני טביעה.. והנה מרחוק רואים ראש מבצבץ במים, פונים הם במהרה לכיוון ואכן ישנו אדם השרוי במצוקה, זורקים הם אליו את גלגל ההצלה... וצועקים לו תפוס ונעלה אותך... מסרב הוא וצועק לא.. ממש לא... ביקשתי מבורא עולם שיבוא הציל אותי אני ממתין שהוא בלבד יוציא אותי... אדוני - אנחנו שלוחים שלו... לא לא... אני מחכה שהוא יוציא אותי...

בעולם שבו אנו חיים יש לכולנו הזדמנויות שהקב"ה שולח לנו אך אנו מסרבים לתפוס אותם... אין סתירה בין תפילה לבין חובת העשייה... אדם שיוזעק לבורא עולם אני רוצה דירה חדשה - בלי שהוא ילך לחפש הוא לא ימצא... היא לא תבוא אליו הביתה... ומי שצריך משכנתא היא לא תבוא אליו.. הוא יצטרך לעשות פעולות בעולם העשייה.. להביא מסמכים... ללכת לבנק.. לפעול.. ואז באם תהיה לו סייעתא דשמיא, הוא גם יצליח בתהליך... אבל מלשבת רגל על רגל... לא יצא לו כלום...

סח לי אברך - קשה לי לברך בבוקר ברכת שעשה לי כל צרכי - אני מרגיש שיש לי צרכים שאני צריך ואין לי אותם... איך אני יברך שעשה לי כל... אין לי הכל... אולי זה אפ'י ברכה לבטלה???

והתשובה היא פשוטה - כשאדם מתפלל ומבקש מהקב"ה מזון.. נניח

שהוא רוצה לאכול סלט... אם הוא לא ילך למקרר ויוציא עגבניות ומלפפונים ועוד ירקות.... יקצוץ.. ויחתוך.. יערבב.. ויתבל.. סלט לא יהיה לו... ואם נניח שהוא אדם בר מעלה כזה שנעשה לו נס גלוי... ובדיוק כשסיים להתפלל שהוא רוצה סלט, נעשה נס ופלא ואחד השכנים דפק בדלת וסיפר שיש לו סלט מוכן מהחנות, וידידנו ישב בשולחן מול הסלט... ויחפץ שהסלט יקפוץ לו לפה.. זה הרי לא יקרה... אבל למה?? התפללתי שאני רוצה לאכול?? אם חלילה אתה מעוניין להיות סיעודי - יש סיכוי שהסלט אכן יכנס לך לפה.. אבל אדם בריא יאלץ להגיש את ידיו הענוגות... לתפוס במזלג... להעמיס סלט ולאכול... האם זה נקרא שיש חיסרון בבקשת התפילה מה' שהוא רוצה לאכול סלט?? ודאי שלא... כי הבורא עולם יצר אותנו יצורים של עשייה הוא נותן את המעטפת, ואנחנו צריכים לפעול בכדי להשיג את מה שהוא נתן... כמו במן שאכלו במדבר - לחלק זה היה מגיע עד לבית.. ולחלק רחוק מהבית... אבל כולם צריכים ידיים בכדי לאסוף את זה ולאכול בפועל...

גם בברכת שעשה לי כל צרכי - אם תבונן ביכולות שלך.. ובכישורים שלך... ובתכונות שלך... הקב"ה טמן בך אפשרות להשיג את כל מה שאתה צריך - אם אתה חושב שאתה צריך משהו... אז יש בכוחותיך להשיג את זה... אבל זה כרוך במאמץ ובעשייה... זה לא יגיע אליך הביתה במונית.. למרות שכן רואים ניסים והשגחה פרטית מדויקת שיש דברים שאכן מגיעים לבן אדם עד הבית ממש... אבל לאו בכל יומא איתרחיש ניסא... אם אתה צריך... זה בכוחותיך לייצר את זה... להשיג את זה... נכון אם התאמצת מאד ולא השגת אולי גם ניתן לומר שהקב"ה החליט שאתה לא צריך את זה... גם זו אופציה... אבל משהו שאתה באמת צריך זה ביכולות הנפשיות שלך להשיג את זה טמון בך רק צריך להוציא את זה מהכח אל הפועל...

שעשה לי כל צרכי - מה שאני צריך - יש לי... ואם אין לי כנראה שאני לא צריך... או שאני לא מוכן להתאמץ להשיג... ואם אני אצטרך?? הקב"ה ישלח לי איך?? הרבה דרכים למקום... או שיגיע אלי.. או שאם אני באמת מרגיש שאני צריך אני אתאמץ חזק להשיג את זה..

וכמובן לא שכחנו שחייבים גם תפילה... זה חלק מחובת ההשתדלות - ככה רואים אצל יעקב, הוא עשה שלושה דברים בכדי להיערך נכון.. זה חלק מחובת ההשתדלות - תפילה דורון ומלחמה... ומעניין לראות, שאכן בסופו של דבר מה שהציל את יעקב הייתה רק התפילה... כי במלחמה הוא לא היה צריך ללחום.. וגם בדורון הוא היה צריך להתחנן לעשו שייקח את זה - **וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקְחָהּ**.. הוי אומר השתדלות צריך לעשות... אך הישועה לא חייבת להגיע דרך צורת ההשתדלות... הרבה דרכים למקום...

שבת שלום ומבורך

לנצח בוֹיכּוּחַ...

וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: וַיָּרָא כִּי לֹא יָכֹל לִוּי וַיִּגַע בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי:

יעקב אבינו נלחם בהאבקות עזה עם שרו של עשו... עם מלאך... בסופו של דבר הוא מסיים את זה בצליעה ברגלו, לאחר שקיבל מכה בירך - וַיִּזְרַח לּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כְּאֲשֶׁר עֵבֶר אֶת פְּנּוֹאֵל וְהוּא צֹלַע עַל יָרְכּוֹ:

לאחר מכן התורה מצווה אותנו - **עַל פֶּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גֵּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַּע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׁה** - אנו לא אוכלים את גיד הנשה לזכר אותו מאורע...

רק שיש להבין, אם התורה אומרת כזה דין מן הסתם חייבת להיות לזה משמעות מעשית - כאשר השוחט סיים לשחוט את הבהמה... לפני שאני ניגש לאכול את הבהמה - יאמר לי הרב: כבודו - את גיד הנשה לא לאכול... למה כבוד הרב... - אהה... כי יעקב 'האלטער זידא' שלנו קיבל מכה בירך לפני תרפ"ו שנים... ולכן... - לכן מה כבוד הרב, מה זה בא להזכיר לי... שמה??? קיבל מכה ו-??? השאלה היא ממש נוקבת... וכי התורה לא נותנת סתם הוראה לדורות בכדי להזכיר לי איזה סיפור... אברהם כמעט שחט את יצחק לכן יותר לא יאכלו אייל כי הוא נשחט במקומו??? משה רבינו קיבל כוויה בלשון לכן אולי לא נאכל לשון??? מה התזכורת והמסר שהתורה באה להדהד לנו, כי נזכור לכל ימי חיינו...

אולי אם מותר לומר את הנראה בזה - אם נתבונן במבט חיזוני לכאורה יעקב נוצח כאן... הוא מהסיפור הזה יצא חבול ומוכה... הוא צולע על ירכו... שוין... אסור להתעסק עם מלאכים... ויותר מזה, כשיש ויכוח בין שני אנשים, דיון מכובד ומכבד ניתן לעלות דעות לכאן או לכאן... אך כשאחד הצדדים מתחיל להרביץ סימן שהשני צודק... נגמרו הטעונונים בפה... עוברים לטיעונונים בידיים... יעקב היה צריך להבין אם מי יש לו עסק כאן... זה לא אדם שאפשר לפתוח איתו דיון... לכאורה הסיפור גמור...

אך לא... ממש לא... יעקב תופס במלאך ולא משחרר - וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי - אתה רוצה להשתחרר בבקשה תודה לי על הברכות... - יעקב בבקשה... יש לי שירה אני צריך לחזור לומר שירה... - אין מה לעשות, רוצה להשתחרר בבקשה ברכני אומר רש"י - ברכתני. הודה לי על הברכות שברכני אבי, שעשו מערער עליהן.

ואין לו ברירה המלאך מגלה לו כי שמו יוחלף, אומר רש"י - לא יעקב. לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה, כי אם בשררה וגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך, ושם הוא מברכך, ואני שם אהיה ואודה לך עליהן, וזהו שכתוב וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו (הושע יב, ה). בכה המלאך ויתחנן לו, ומה נתחנן לו, בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו, המתן לי עד שידבר עמנו שם, ולא רצה יעקב, ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו ויברך אותו שם, שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה:

אז מי בעצם ניצח - כאן ברור, כי יעקב אכן הוא צולע... אולי זה אפי' מאד כואב... אבל הוא השיג את הדבר האמיתי מבחינתו - שרו של עשו מודה לו על הברכות...

אולי המסר הזה הוא מסר לדורות - בני יעקב - אל תאכלו את גיד הנשה - תזכרו תמיד שלא מסיימים ויכוח במכות... גם אם קיבלת מכה... ונפלת... תתבונן על הדבר האמיתי... אל תפספס את הברכות שיגיעו אחרי זה... זה תלוי כמה אתה שולט במצב... המכה זה לא סוף פסוק... היא יכולה להיות סוף פסוק אם אתה תחליט שאכן היא כך... אבל אחרי המכה אפשר להתרומם ולהשיג... אוהו להשיג... רק תבין שעדיין לא הסתיים הסיפור... הוויכוח לא הוכרע... בכל מצב בחיים של מכה... של אכזבה... של קושי... ניתן ליפול להתרסק... וגמרנו... אבל לא... ממש לא... אחרי המכה ניתן להשיג הרבה יותר... המלאך נתן לך מכה... צודק זה כואב... אבל רגע אל תאבד ריכוז אל תאבד פוקוס העניין כעת הוא לא מי יותר חזק פיזית... לא מי יותר מהיר... העניין כעת זה הוויכוח הרעיוני בין השקפת העולם והדרך של עשו לבין ההשקפה וההנהגה של יעקב... נתן מכה... אבל אני ממוקד, אני צריך שהוא יודה לי... הלו אתה לא משוחרר... תודה לי על הברכות ואז תשתחרר...

זה נקרא לקום... להתרומם... ולהבין שהתוצאה לא מסתיימת במכה... היא מסתיימת בניצחון של מי שמבין מה הוא רוצה להשיג בוויכוח הזה...

ולסיום נביא את דברי המנחת חינוך (מצווה ג') משרשי מצווה זו כדי שיהיה רמז לישראל שאף על פי שישבלו צרות רבות בגלויות מיד העמים ומיד בני עשו, שיהיו בטוחים שלא יאבדו אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבוא להם גואל ויגאלם מיד צר, ובזכרם תמיד עניין זה, על יד המצוה שתהיה לזיכרון, יעמדו באמונתם ובצדקתם לעולם, ורמז זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו שהיה שרו של עשו, רצה לעוקרו ליעקב מן העולם הוא זרעו ולא יכול לו, וציערו בנגיעת הירך, וכן זרע עשו מצער לזרע יעקב ולבסוף תהיה להם ישועה מהם כמו שמצינו באב שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער, כן יזרח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערינו ויגאלנו אמן במהרה בימינו.

זוהר בראש